

Rīgā, 2025. gada 29. septembris
Nr. 39/2025

LR Saeimas Sociālo un darba lietu komisijai

sociala.komisija@saeima.lv

Par nepieciešamiem grozījumiem Darba likumā

Ņemot vērā, ka Latvijas Republikas Saeimas Sociālo un darba lietu komisijā tuvākajā laikā plānots skatīt likumprojektu “Grozījumi Darba likumā” (Nr. 1022/Lp14), Ārvalstu investoru padome Latvijā (turpmāk – FICIL) vēlas vērst komisijas uzmanību uz vairākiem būtiskiem aspektiem, kas, mūsaprāt, ir nepieciešami Latvijas darba tirgus un valsts konkurētspējas stiprināšanai.

Lai veicinātu elastīgumu gan darba devējiem, gan darba ņēmējiem un nodrošinātu iespējas darba tirgū iesaistīties arī tiem, kuri šobrīd dažādu iemeslu dēļ to nevar pilnvērtīgi darīt, FICIL ir sagatavojusi savus priekšlikumus attiecībā uz Saeimā skatāmajiem Darba likuma grozījumiem. Mūsu komentāri īpaši attiecas uz trim pantiem – 19., 68. un 110. –, kuros piedāvātie risinājumi, mūsaprāt, ir būtiski, lai darba tiesisko attiecību regulējumu padarītu mūsdienīgāku, elastīgāku un labāk sabalansētu starp darba ņēmēju tiesību aizsardzību un uzņēmumu konkurētspējas stiprināšanu.

19. pants: Koplīguma spēkā esamības termiņš

Likumprojekta grozījums

Likumprojekts paredz ieviest jaunu regulējumu, kas ļautu jebkurai pusei izstāties no koplīguma tikai pēc diviem gadiem no tā noslēgšanas dienas, ievērojot sešu mēnešu iepriekšēju paziņošanas termiņu. Tas nozīmētu, ka minimālais periods, kurā līgumu nevarētu vienpusēji izbeigt, būtu 2,5 gadi, pat ja koplīgumam sākotnēji nebija noteikts termiņš.

FICIL pozīcija

FICIL atzinīgi vērtē ieceri precizēt koplīgumu ar nenoteiktu termiņu izbeigšanas kārtību. Tomēr piedāvātais 2,5 gadu minimālais periods ir pārlietu stingrs, jo tas ierobežo sarunu elastību un kavē spēju ātri pielāgoties darba tirgus pārmaiņām. FICIL iesaka ieviest īsākus un dinamiskākus ciklus, kas labāk atspoguļotu ekonomisko realitāti un veicinātu konstruktīvu sociālo dialogu.

68. pants: Virsstundu apmaksa

Likumprojekta grozījums

Likumprojekts saglabā šo regulējumu, sasaistot pazeminātu virsstundu likmi ar ģenerālvienošanas vai koplīguma noslēgšanu. Tomēr nosacījumi, lai kvalificētos šādai kārtībai, joprojām ir apgrūtināši: darba devējiem ir būtiski jāpalielina pamatalga – vismaz par 50% virs valstī noteiktās minimālās algas –, lai varētu piemērot pazeminātu virsstundu likmi. Ja vienošanās nav noslēgta, virsstundas turpina tikt apmaksātas pēc augstākās likumā noteiktās likmes.

FICIL pozīcija

Latvijā noteiktā virsstundu apmaksa, salīdzinot ar citām valstīm – jo īpaši Lietuvu un Igauniju – ir nesamērīgi augsta. Tas negatīvi ietekmē konkurētspēju un būtiski palielina darba devēju izmaksas, īpaši akūta darbaspēka trūkuma apstākļos.

FICIL ieskatā virsstundu darbs Latvijā būtu jāapmaksā ar vienotu 50% piemaksu visiem darbiniekiem (neatkarīgi no koplīgumu vai ģenerālvienošanas esamības), visās nozarēs. Tas aizstātu pašreizējo sistēmu, kurā samazinātas virsstundu likmes ir sasaistītas ar algas sliekšņiem un kolektīvajiem līgumiem, kas ir pārlieku sarežģīti un kropļo konkurenci. Vienots 50% apmērs vienkāršotu normu piemērošanu, nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi pret darbiniekiem un stiprinātu Latvijas konkurētspēju.

110. pants: Arodbiedrības biedru atlaišana

Saskaņā ar Darba likuma 110. pantu darba devējs var atlaist darbinieku, kurš ir arodbiedrības biedrs vairāk nekā sešus mēnešus, tikai ar iepriekšēju arodbiedrības piekrišanu. Ja arodbiedrība atsakās sniegt piekrišanu, darba devējs nevar turpināt atlaišanas procesu un tam ir jāceļ prasība tiesā. Šī norma jau sākotnēji tika nepareizi pārņemta, jo tā ir pretrunā ar vispārpieņemto principu, ka īpaša aizsardzība pret atlaišanu ir jāpiemēro tikai ievēlētiem arodbiedrības līderiem, nevis visiem biedriem.

Likumprojekta grozījums

Saeimā iesniegtajos Darba likuma grozījumos nav paredzētas izmaiņas šajā pantā, lai gan šis jautājums tika apspriests likumdošanas procesa gaitā un Cilvēkkapitāla padomes sēdē tika pieņemts lēmums virzīt grozījumus arī šajā pantā. Tādēļ ir būtiski nodrošināt, lai šie grozījumi tiktu iekļauti arī likumprojekta izskatīšanas gaitā Saeimā, atspoguļojot iepriekš pausto apņemšanos risināt šo jautājumu.

FICIL pozīcija

FICIL iesaka pārskatīt 110. pantu, nosakot, ka arodbiedrības biedru atlaišanai nav nepieciešama arodbiedrības iepriekšēja piekrišana. Šādas izmaiņas nodrošinātu vienlīdzīgu aizsardzību visiem darbiniekiem. Pašreizējais regulējums nepamatoti nostāda arodbiedrības biedrus labvēlīgākā stāvoklī, neskatoties uz konstitucionālo principu, ka ikvienam ir brīvas tiesības izvēlēties, pievienoties vai nepievienoties arodbiedrībai. Esošā sistēma ir arī nesamērīga, jo arodbiedrības veto tiesības var bloķēt atlaišanu pat smagu pārkāpumu gadījumā, radot ilgstošus tiesvedības procesus, nevienlīdzīgu attieksmi un vājāku sociālo dialogu. Tāpēc lūdzam iekļaut minētos grozījumus likumprojekta tekstā.

Ar cieņu

Tatjana Guzņajeva

FICIL izpilddirektore

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU